

О.Г. Петров,
аспірант кафедри економічної теорії та фінансів ХарРІ НАДУ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ МОДЕЛІ «ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО» СУСПІЛЬСТВА

Проаналізовано основні підходи щодо переходу економіки України до моделі інформаційного суспільства, досліджено можливість співпраці нашої держави у світовому економічному просторі.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, інтелектуальний капітал, суспільний бюджет.

Розвиток інформаційних технологій та підвищення значущості використання авторських прав визначає необхідність формування нових відносин у процесах, які супроводжують перехід до суспільства, яке прагне створити нову систему цінностей та змінити ставлення громадян до «білих комірців» інформаційної сфери послуг. Такі працівники не працюють на землі й виробництві, але їх праця полягає у змінах, пов'язаних з розвитком інформаційно-комунікативних відносин у суспільстві та наданням нового імпульсу розвитку бізнесу в інформаційно-інноваційному середовищі країни.

Змістовний аналіз окремих проблем запровадження в економіку України ключових засад „інформаційного суспільства” здійснюють фахівці з галузі науки державного управління. Серед них варто зазначити роботи В. Бодрова, В. Воротіна, Б. Данилишина, В. Дзюндзюка, А. Дегтяра, В. Дорофієнка, Д. Карамішева, М. Корецького, М. Латиніна, Е. Лібанової, В. Мартиненка, О. Мордвінова, І. Розпутенка, В. Семиноженка та ін.

Розв'язання проблеми постіндустріального розвитку та визначення напрямків державної політики щодо трансформаційних змін детально розглянуто у працях М. Папієва та І. Сергієчка, які взято за методологічну основу аналізу підходів до державотворчих процесів, що відбуваються в Україні.

Роль держави полягає в управлінні процесами становлення суспільства в цілому. Питання рівня втручання та механізми управління процесами в

державі розглядаються в роботах таких дослідників як, В. Корженко, Г. Одінцева, О. Амосов, А. Дегтяр, В. Мартиненко та ін.

Формуванню механізму збалансованого врегулювання управління державою переходу країни до постіндустріального суспільства, де головним критерієм виступає створення і наповнення нового сектора економіки – інформаційних послуг, дає змогу насичення ринку праці новими робочими місцями і перебудова структури секторів економіки.

Визначити межі та рівень впливу держави на процеси становлення та розвитку у Україні постіндустріального суспільства та дослідити акценти в економіці країни.

Формування у структурі нового сектора народного господарства (економіки) нової галузі призводить до виникнення низки проблемних питань щодо інституційної побудови ринкового середовища також виникає нагальна потреба запровадження нових методів і механізмів державного управління. З цього приводу є багато різних поглядів, але в даному дослідженні аналізуються дві концепції розвитку України в умовах суспільних інформаційно-інноваційних трансформацій. Загальним для цих двох підходів є те, що інтелектуальний потенціал як окремої людини, так і українського суспільства в цілому розглядається з приводу формування нової свідомості ринкових відносин, розуміння кризових явищ і використання наявного інтелектуального потенціалу в процесах соціально-економічного відтворення.

На думку академіка І. Сергієчка, розвиток у державі інформаційно-комунікаційних технологій потребує певних змін у структурі народного господарства. Зокрема, зазначається, що тенденції розвитку світової економіки свідчать про поступовий перехід до інформаційного суспільства, в якому наукове знання й інформація стають визначальними чинниками. У такому суспільстві значна частка валового національного продукту створюється в галузях, що безпосередньо виробляють нові знання,

інформаційні і телекомунікаційні послуги, а також устаткування для передачі, зберігання та обробки інформації [4, с. 9].

Думка про необхідність упорядкування існуючої системи державного управління в одній із найбільш наукоємних галузей економіки викликана прагненням з максимальною ефективністю використовувати наявні в країні чисельні напрацювання, а також державні кошти, виділені на їх створення. Ми не можемо дозволяти собі розбазарювати знання, професійні кадри, цінні розробки і фінанси [4, с. 9]. Наведені складові надають та розкривають роль особистості та держави, при цьому акцент робиться на розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, створенні умов для всього комплексу, включаючи до нього як державні, так й приватні інноваційні структури. Йдеться про об'єднання всіх під егідою єдиної державної програми та контролем з боку спеціального органу державного управління, відповідно до цього держава стає головним гравцем та арбітром, тобто вирішує всі питання розбудови інформаційно-інноваційних технологій в країні, що викликає здивування тому, що в сучасному економічному світі відбувається відхід держави від надання повного спектру державних послуг у бік делегування окремих повноважень до приватних і комунальних установ, створюючи нові умови розбудови демократичних ринкових відносин.

Формується нагальна потреба у використанні закордонного досвіду щодо інституалізації сфери інформаційно-комунікаційних технологій, на чому саме акцентує увагу І. Сергієнко, зазначаючи, що в Україні також доцільно було створити окрему самостійну державну структуру, яка відповідає б за розвиток телекомунікацій і процеси інформатизації, що в технологічному сенсі вже практично становлять єдине ціле [4, с. 9]. Аналізуючи таке положення, можна стверджувати, що така державна структура повинна мати право контролювати всі процеси, які відбуваються у країні, як наприклад агентство з підготовки до Євро-2012, і ця структура може впливати на прийняття рішень всіх гілок влади. Такі повноваження, можливо, дадуть змогу зробити певний крок у підтримці комп'ютерних

технологій, але звуть багатоваріантність саморозвитку системи інформаційно-комунікаційних технологій.

Дещо інший підхід запропоновано провідним економістом М. Папієвим, який пропонує “третій шлях” суспільних перетворень, за якого фінансування інноваційного розвитку держави здійснюється на засадах створення корпоративних фондів, на відміну від державного фінансування суспільних проектів (так званий перший шлях) і фінансування з приватної кишені (другий шлях). Суспільний бюджет – спроба створити потужне саморегульоване й постійно поповнюване джерело комфорту для наукових, технічних, гуманітарних, культурологічних та інших пошуків. Швейцарія стала Швейцарією завдяки тому, що забезпечили комфортні умови для фінансів, незалежно від їхнього походження. Україна може створити модель для побудови глобальної системи захисту інтелектуальної власності та створення механізмів її раціонального використання в інтересах всього суспільства [3, с. 20]. Утворення саморегульованого та постійно поповнюваного джерела призведе до дуалізму в управлінні, а саме, як буде функціонувати система управління суспільною власністю, чи будуть усі учасники процесу відверто виконувати вимоги того договору, що приймуть за для розвитку суспільного блага в країні. Відповідно до умов багатоваріантності розвитку окремих наукоємних галузей потрібно знати коефіцієнт повернення тих ресурсів, фінансових й інтелектуальних, що використовувалися в процесі пошуку та їх подальше примноження за рахунок введення нових розробок.

Перший шлях: лєвова частка державного бюджету йде на покриття витрат, пов'язаних саме з потребами держави. Перетворення держави на якусь “священну корову”, такий собі абсолют призводить до того, що сама ідея вилучити з єдиного потоку надходжень до державного бюджету кошти, які мають належати не державі, а суспільству, багатьма сприймається як ідея крамольна, антидержавна. А тим часом можна легко довести, що, не підриваючи основ держбюджету, а можна створити поряд із ним іще один –

суспільний бюджет [3, с. 20]. Це може привести до розподілу суспільних благ у суспільному бюджеті, але ним необхідно управляти, як і іншими бюджетами, слідкувати за наповненням, розподілом фінансових потоків, використанням за призначенням, виявленням пріоритетних напрямків першочергових вкладань. Система обслуговування суспільного бюджету також базується на принципах, які входять до законодавчого поля країни, тобто є один розпорядник, якому делегуються повноваження з управління бюджетом, якщо він виконує однакову роль по всій країні. Суспільство делегувало повноваження державі, та, створюючи такий бюджет, власно кажучи, необхідно отримати гаранта, який би слідкував та спостерігав за законністю щодо дій саморегульованого джерела, введення в дію стабільного підходу держави до цього процесу.

Дійсно, запропоновано різні шляхи фінансування з приводу перебудови відносин інтелектуальної власності та використання інтелектуального капіталу, але всі вони потрібні, оскільки мають різні критерії відбору та направленості на отримання результативних показників, що базуються на поверненні збільшеної рентної плати за інтелектуальну власність.

Фактично ідея ренти – це можливість примирити глобалістів з націоналістами. Транснаціональні корпорації зможуть без проблем купувати підприємства в будь-якій країні світу, але громадськість цього просто не помітить: рентні відрахування підуть не до кишені представників глобалістів, а до суспільного бюджету країни [3, с. 20].

Україна, передбачаючи розквіт інформаційного суспільства, може стати країною, де рента працюватиме і створюватиме «ренту-штрих», базуючись на інтелектуальних розробках, інтелектуальному капіталі, “економіці знань”. Просто необхідно створити комфортні умови для людей з ідеями, вчених, аби вони наповнювали й перерозподіляли інтелектуальну ренту [3, с. 20]. З іншого боку, якщо є комфортні умови для людей з ідеями, то повинні бути люди, які б виконували функції з організації процесів забезпечення вчених, враховуючи таке становище, з’являються професійні

менеджери з надання послуг у сфері інтелектуальних розробок та використання засобів фінансування за окремими видами професійної діяльності. Відбувається розмежування повноважень між розробниками ідей, власниками інтелектуальної власності та менеджерами, які використовують досвід управління для забезпечення та постійного стимулювання діяльності перших.

Ідея перетворити Україну на інноваційну країну може зацікавити найрозумніших людей з усього світу. США сьогодні залучають учених, виплачуючи їм кошти з держбюджету. В Україні фінансувати дослідницькі програми міг би суспільний бюджет, і країна могла б перетворитися на майданчик для розробки і впровадження інноваційних технологій, підвищивши свій статус у світі. Насамперед акцент необхідно робити не на імпорті розуму, а на стимуляції інтелектуальних процесів усередині країни. Надалі глобальна система використання інтелектуальної ренти, якщо таку буде створено, зможе брати активну участь у спеціалізації країн у галузі знань, а самі знання зможуть стати головним товаром у світовій економіці [3, с. 20].

На думку академіка І. Сергієнка, держава повинна взяти на себе левову частку проведення реструктуризації системоутворюючих важелів щодо підтримки інформаційно-комунікативних технологій, тобто створити єдиний центр управління з метою переходу до їх широкого використання в усіх галузях народного господарства. Цей центр повинен бути створений державою і має стати державним органом з повноваженнями щодо контрольної функції те тільки до державних, а й до приватних інновацій. На нашу думку, враховуючи світовий досвід, потрібно надавати найбільші повноваження приватним та комунальним, а також громадським неприбутковим організаціям у розвитку тієї структури, залишаючи за державою лише координуючу та стимулюючу функції. Оскільки інформаційно-комунікаційні технології створюють конкурентне середовище,

то державі потрібно відігравати роль арбітра, який зацікавлений в інтенсифікації перетворень.

З економічної точки зору, створення суспільного бюджету є перерозподілом частки національного багатства з державного бюджету до спеціального, який пов'язаний з використанням інтелектуальної власності на досягнення в науковому та культурологічному середовищах. Головними постачальниками цього бюджету є не тільки підприємці, а й самі вчені тому, що розглядається питання використання окремих елементів, які входять до складу більш складних моделей надбань українських науковців.

З одного боку, роль держави зводиться до арбітра, який надає гравцям інформаційно-інноваційного простору правила, за якими найбільш вигідно створити напрям побудови інформаційного суспільства, за іншого, як гарант дійового розподілу та контролю за використанням суспільного бюджету, який є фактором перерозподілу інтелектуальної ренти суспільства. Однак контрольна функція полягає в спостереженні за правильним використанням недержавними громадськими фондами ресурсів інтелектуальних і грошових суспільного бюджету з урахуванням постійних змін у надбанні окремого громадянина країни.

Держава виконує свої функції, пов'язані із змінами пріоритетів щодо суспільного розвитку, але головний вектор визначає багатоваріантність у досягненні мети, тобто створення «постіндустріального» суспільства з урахуванням однієї з важливих складових: інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу, які підтримують розширення інформаційно-інноваційного простору, в якому найплідніше працюють знання, інформація, інтелектуальні напрацювання, як окремої людини, так і всього суспільства, та використовуються новітні технології з підтримкою їх з суспільного бюджету країни.

Список використаних джерел

1. Амосов О.Ю., Калюжний В.В., Міненко В.Л. Соціологія праці: Навч. посіб. / За заг. ред. д.е.н., проф. О.Ю. Амосова. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2007. –280 с.

2. Державне управління і менеджмент: Навч. посібник у таблицях і схемах / Г.С. Одінцева, Г.І. Мостовий, О.Ю. Амосов та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г.С. Одінцової. – Х.: ХарПІ УАДУ, 2002. – 492 с.

3. *Панієв М.* Чи стане Україна Швейцарією? // Дзеркало тижня / 2008. – № 10 (689) – 15 березня.

4. *Сергієнко І.* Комп'ютерним технологіям – державну підтримку // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 87 – 19 травня

Petrov O.G. Priority directions of introduction in Ukraine of postindustrial society model.

In the article main approaches as to the Ukrainian economy transition to the model of information society are analyzed, the opportunity of our state in cooperation global economic space is investigated.

Key words: information-communicative technologies, the intellectual capital, the public budget.

Петров А.Г. Приоритетные направления реализации в Украине модели «постиндустриального» общества.

Проанализированы основные подходы, связанные с переходом экономики Украины к модели информационного общества, исследовано возможность сотрудничества нашего государства в мировом экономическом пространстве.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, интеллектуальный капитал, общественный бюджет.